

РОЗВИТОК ТЕОРІЇ СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ В ІСПАНІЇ У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХХ – ПОЧАТКУ ХХІ СТ.

У статті аналізується розвиток теорії соціальної роботи в Іспанії у другій половині ХХ – початку ХХІ ст. Автор розкриває умови, в яких здійснювалося становлення наукової школи соціальної педагогіки. Окреслено коло соціально-педагогічних проблем, які досліджувалися теоретиками соціальної педагогіки в Іспанії.

Ключові слова: теорія соціальної педагогіки, соціальне виховання, соціально-педагогічні ідеї.

В умовах становлення в Україні соціально-педагогічної освіти, яка б задовольняла потреби суспільства та відповідала європейським стандартам підготовки фахівців, особливого значення набуває вивчення і реалізація прогресивних ідей зарубіжного досвіду. Теоретичний масив соціально-педагогічного знання в європейському науковому фонді нагромаджувався протягом тривалого часу. У другій половині ХХ – на початку ХХІ ст. в іспаномовному дискурсі окреслюються оригінальні соціально-педагогічні ідеї науковців про значущість соціального виховання у процесі консолідації суспільства і досягнення гармонійності його розвитку.

В останнє десятиліття підвищився інтерес українських учених до проблем професійної підготовки фахівців для соціальної сфери, зокрема питання теоретичних засад соціальної педагогіки і соціальної роботи досліджують О.Безпалько, І.Зверева, Л.Коваль, Н.Лавриченко, І.Мигович, Л.Штефан та ін. Деякі аспекти зарубіжного досвіду соціальної педагогіки розглядають Л.Віннікова, Н.Гайдук, В.Поліщук, О.Пічкара та ін. Проблеми освіти й виховання в Іспанії знаходять відображення у дослідженнях В.Домніч, З.Янішевської, О.Вітра та інших науковців.

Мета статті – розкрити тенденції розвитку теорії соціальної педагогіки в Іспанії у другій половині ХХ – початку ХХІ ст., визначити основні соціально-педагогічні ідеї в іспаномовному дискурсі даного періоду.

Новий етап розвитку теорії соціальної педагогіки пов'язаний з упровадженням її як академічної дисципліни в університетах Іспанії. У 1954 р. було започатковано викладання соціальної педагогіки в університеті Мадрида (курс загальної педагогіки викладався в університетах Іспанії з 1904 р.). З 1956 р. предмет було запроваджено в університетах Барселони та Валенсії. З 1968 р. студії соціальної педагогіки тимчасово були заміщені соціологією освіти, а з кінця 1970-х років відновлені [5, с. 31].

В університетських програмах і навчальних планах 1950-60-х рр. спостерігалася диверсифікація тематики соціальної педагогіки, вона охоплювала проблеми дезадаптації молоді, наркоманії, соціального виключення, проблеми пенітенціарної педагогіки, соціокультурної анімаційної діяльності, окупаціональної терапії, громадянського виховання, освіти дорослих, соціальної роботи з людьми похилого віку, компенсаторної освіти та багато інших. В академічному вимірі теорія соціальної педагогіки того часу тяжіла до поля соціальної роботи і здебільшого відображалася як одна з її форм.

Формування модерного дискурсу соціальної педагогіки відбувалося у полілозі культур. В європейській соціальній теорії першої половини ХХ ст. здійснювався пошук предметного поля соціальної педагогіки і соціальної роботи, визначалася множина наукових проблем і вироблялися теоретико-методологічні підходи до їх дослідження. Вивчення соціально-педагогічних явищ виходило з різних світоглядних платформ, позицій науковців того часу; залишалася нез'ясованим саме співвідношення соціальної педагогіки (*social pedagogy*) і науки про виховання (*science of education*), соціальної педагогіки (*social pedagogy*) і соціальної роботи (*social work*). Розвиток ідей соціальної педагогіки теоретиками

різних європейських країн (Німеччини, Іспанії, Франції, Бельгії та ін.) сприяв пошуку комплементарності істини, збагаченню фонду соціального знання.

Генезис сучасного реформування загальної освіти відбувається з кінця франкістського періоду, коли інтеграція Іспанії у систему відносин з індустріальною Європою викликала необхідність оновлення традиційної системи освіти за провідними західноєвропейськими зразками. Універсальні тенденції світового педагогічного процесу отримують тут своєрідне втілення, наповнюються конкретним змістом, який відображає багатонаціональний, полімовний, соціально різномірний характер іспанського суспільства, його культуру і традиції.

1970-80-і рр. дослідниця розвитку соціальної педагогіки в Іспанії С.Торіо-Лопес називає періодом розквіту [3, с. 42]. Насамперед значний внесок у розвиток теорії і практики соціальної педагогіки в Іспанії здійснювали центри підготовки соціальних (спеціальних – за прикладом Франції) вихователів (*los Centros de Formación de Educadores Especializados*), перший з яких було відкрито у 1969 р. у Барселоні з метою професійної підготовки соціальних вихователів для роботи з дезадаптованою молоддю, з дітьми і підлітками, які зіткнулися з психологічними складнощами. Водночас у країні були організовані центри підготовки соціокультурних аніматорів (*los Centros de formación de animadores socioculturales*), підтримані церквою, а пізніше місцевою адміністрацією. Соціальні педагоги, які здобували у них освіту, у подальшому працювали з дітьми і молоддю у позашкільний час. Фактично практика соціальної педагогіки 1970-80-х рр. в Іспанії являла собою “педагогіку терміновості” (“скриньку кравця”), призначену долати труднощі, не розв’язані школою.

В університетській освіті з 1970-х рр. відбувається консолідація навчальних програм з підготовки соціальних педагогів (спеціальних вихователів). Значна увага відводилася проблемам соціально-педагогічної роботи з дітьми, неповнолітніми правопорушниками і з молоддю, яка зіткнулася з проблемами наркотичної залежності. Після університетської реформи 1983 р. було розширено напрями підготовки соціальних педагогів, насамперед запроваджено три спеціалізації – неформальна освіта; освіта дорослих; соціальне включення дезадаптованих осіб і осіб, які мають функціональні обмеження.

З 1985 р. у практику академічної роботи запроваджуються міжуніверситетські семінари з соціальної педагогіки (*los Seminarios Interuniversitarios de Pedagogía Social*), а через рік видання журналу “Соціальна педагогіка” (*Revista Interuniversitaria de Pedagogía Social*).

На рубежі ХХ – ХХІ ст. теоретики соціальної педагогіки в Іспанії продовжують досліджувати проблеми походження і розвитку соціальної педагогіки, співвідношення соціальної педагогіки і соціальної роботи, зарубіжного досвіду соціальної педагогіки (ФРН, Франції, Італії та ін. країн), завдань, напрямів, інструментарію соціального виховання та ін. У визначенні предмета соціальної педагогіки науковці сходяться на тому, що соціальна педагогіка – наука про соціальне виховання індивідів і груп, про увагу до проблем людини і соціуму, які можуть вирішувати соціально-виховні інститути (Х.Кінтана *J. Quintana Cabanas*); “наука і практика соціально-виховної дії” (О.Естебан *O. Esteban*). Відзначають множинне розуміння і тлумачення соціального виховання: як процесу адаптації, соціалізації; набуття соціальних якостей; як соціальне навчання; відповідь на соціальну дезадаптацію; політичне становлення громадян; превенцію і соціальний контроль; соціальна роботу виховного характеру; позашкільне виховання (А.Петрус *A. Petrus*).

Соціально-педагогічні ідеї іспаномовних дослідників знайшли відображення у наступних роботах: “Соціальна педагогіка” Х.Кінтани [Quintana Cabanas, J. M.: *Pedagogía Social*. Madrid, Dykinson, 2001], “Педагогіка в університеті. Реальність і перспектива” Р.Марін і Г.Перес [“La Pedagogía en la Universidad. Realidad y prospectiva” (1986) de los profesores Ricardo Marín Ibáñez y Gloria Pérez Serrano], “Моделі соціовиховного втручання” А.Колома [“Modelos de intervención socioeducativa” (1987) del profesor Colom], “Соціальна педагогіка” А.Петруса [Petrus, A. (coord.): *Pedagogía Social*. Barcelona, Ariel, 1997], “Соціальне спеціальне виховання” О.Естебана [“Educación Social Especializada” (1999)

coordinadas por el profesor Ortega Esteban], “Соціальна педагогіка: листи для плавання у новому тисячолітті” В.Нуньес [“Pedagogía Social: cartas para navegar en el nuevo milenio” (1999) de la profesora Violeta Núñez], “Педагогіка у подоланні соціальної непристосованості” К.Орте і М.Марч [“Pedagogía de la Inadaptación social” (2001) de los profesores Carmen Orte y Martí March] та ін.

У сучасній соціально-педагогічній теорії Іспанії визнано головною метою соціального виховання всебічний розвиток особистості людини за допомогою її участі у загальному житті інклюзивного співтовариства, діяльність якого спрямована на досягнення всезагального блага і нагромадження соціального капіталу; повага гідності та індивідуальної виключності кожного члена соціуму; побудова соціально-виховного процесу на основі діалогу, конверсації, соціального гуманізму. Досягнення гармонії, соціальної інтеграції, рівноваги і формування якостей особистості для співучасті у суспільстві і соціального розвитку; набуття соціального досвіду; покращення гуманних відносин; підготовка індивіда для життя у суспільстві – ті завдання соціального виховання, які є актуальними для іспанського суспільства на початку ХХІ ст.

Таким чином, у другій половині ХХ – на початку ХХІ ст. здійснюється оформлення соціально-педагогічної теорії в Іспанії як самостійного знання, формується наукова школа соціальної педагогіки. З 1970-80-х рр. в умовах демократизації соціально-політичного життя, поступової інтеграції Іспанії до комунітарного європейського співтовариства, проведення соціально-економічних реформ у країні, інтенсифікації наукових досліджень окреслювалися пріоритети теорії і практики соціальної педагогіки. Насамперед іспаномовними науковцями визнано потужність соціально-педагогічного фактора у соціальному розвитку суспільства, потенціал соціально-педагогічної діяльності у консолідації суспільства, досягнення його гармонійності. Ці аспекти проблеми потребують подальшого розгляду.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Perez Serrano, G. Presentación. – Revista de Educación, núm. 336 (2005), pp. 7-18.
2. Perez Serrano, G. Origen y evolucion de la Pedagogía Social. – Pedagogía Social. Revista interuniversitaria, n9. Segunda epoca. Diciembre 2002, pp. 193-231.
3. Torío-López S. Evolución y desarrollo de la pedagogía social en España. Hacia una pedagogía social en construcción. – Estudios sobre Educación, 2006, 10, pp.37-54.
4. Quintana Cabanas, J. M.: Pedagogía Social. Madrid, Dykinson, 2001.
5. Fermoso, P. (2003): Historia de la Pedagogía Social española. Valencia: Nau Llibres; RIERA.

Зайченко Н.И.

РАЗВИТИЕ ТЕОРИИ СОЦИАЛЬНОЙ ПЕДАГОГИКИ В ИСПАНИИ ВО ВТОРОЙ ПОЛОВИНЕ ХХ – НАЧАЛЕ ХХІ СТ.

В статье осуществляется анализ развития теории социальной педагогики в Испании во второй половине ХХ – начале ХХІ ст. Автор раскрывает условия, в которых происходило становление научной школы социальной педагогики. Очерчен круг социально-педагогических проблем, исследуемых теоретиками социальной педагогики в Испании.

Ключевые слова: теория социальной педагогики, социальное воспитание, социально-педагогические идеи.

Zaychenko N.I.

THE DEVELOPMENT OF THE THEORY OF SOCIAL PEDAGOGY IN SPAIN IN THE SECOND HALF OF THE XXTH CENTURY – THE BEGINNING OF THE XXI CENTURY

The development of the theory of Social Pedagogy in Spain in the second half of the XXth century – the beginning of the XXI century has been analyzed, some pedagogical ideas in the social pedagogy reserches of Spanish scientists have been revealed in the article.

Key words: theory of social pedagogy, social education, social-pedagogical ideas.